

แนวทางอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแสดง
การขับร้องสรภัญญะทำนองอีสาน
กรณีศึกษา ตำบลบึงกระจับ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
The Study of The Ways for Preservation and Inheritance
Local Wisdom in Performing ArtsCase Stud : SrpayyaChant
in Northeastern Dialectof Buengkrajab Wichiaenburi Petchaboon

โดย

ธัญญพร มาบวบ

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

ได้รับการสนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ธันวาคม 2560

แนวทางอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแสดง
การขับร้องสรภัญญะทำนองอีสาน
กรณีศึกษา ตำบลบึงกระจับ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

(ข้อตกลงเลขที่ 58-00-1842 รหัสโครงการ C-12-2560)

โดย

ธัญญพร มาบวบ
ว่าที่ร้อยตรีศิริพงศ์ กันตะบุตร
นางสาวประกายดาว เสือเปรม
นายสุทัต กิรัมย์
นางสาวปิยะวรรณ สารีวรรณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุษบา หินเหาว์

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม

ได้รับการสนับสนุนโดย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ธันวาคม 2560

The Study of The Ways for Preservation and Inheritance
Local Wisdom in Performing Arts Case Stud : Srpayya Chant
in Northeastern Dialect of Buengkrajab Wichiaenburi Petchaboon

(Contract no 58-00-1842 Project code C-12-2560)

By

Tunyaporn Mabuab

Acting Sub Lt. Siripong Kantabut

Miss Prakaidao Sueaprem

Mr.Suthat kiram

Miss.Phiyawan Sarewan

Mrs.Bussaba Hintow

Art and Cultural Office

This Project was supported by
Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth) And
Pibulsongkram Rajabhat University
December 2017

หัวข้องานวิจัยเรื่อง	แนวทางอนุรักษ์สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแสดง การขับร้องสรภัญญะ ทำนอง อีสาน กรณีศึกษา ตำบลบึงกระจับ อำเภอเวียงบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์
ชื่อผู้วิจัย	ธัญญพร มาบวบ
คณะ/สังกัด	สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ปีงบประมาณ	2560
คำสำคัญ	การอนุรักษ์, สืบสาน, ศิลปะการแสดง, สรภัญญะ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาการอนุรักษ์ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะการแสดงการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสาน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ สืบสาน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสาน ดำเนินการโดยวิจัยเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์แบบ Focus Group) และเชิงปริมาณ (แบบสอบถาม) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ขับร้อง ทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสานสืบเชื้อสายมาจากภาคอีสาน บุคคลที่จะสามารถขับร้อง และแต่งบทกลอน ได้ ปัจจุบันเป็นผู้สูงอายุซึ่งเริ่มมีจำนวนน้อยลง อีกทั้งผู้รับการถ่ายทอดต้องสามารถพูดภาษาอีสานได้ แต่ต้อง เข้าศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายที่กำหนดในโรงเรียน ไม่มีเวลาเรียนขับร้องทำนองสรภัญญะ ซึ่งแนวทางใน การอนุรักษ์ สืบสานการขับร้องนงสรภัญญะเป็นภาษาอีสานนั้น ควรโดยเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกให้ครู บุคลากร และนักเรียนมีความตระหนักถึงการอนุรักษ์ สืบสาน และผลกระทบของการสูญเสียภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดง การประยุกต์บทกลอน และทำนองการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสาน เพื่อจัดทำเป็นคู่มือการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสานให้โรงเรียนจัดกิจกรรม หรือจัดเป็นหลักสูตร การเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยให้องค์การบริหารส่วนตำบลบึงกระจับ หน่วยงานราชการมีส่วนร่วมในการจัดเวทีการประกวดอย่างสม่ำเสมอ การลงบทความวิจัยในวารสารงานวิจัย ระดับชาติ และนานาชาติเพื่อเผยแพร่ข้อมูลการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสานของตำบลบึงกระจับ อำเภอเวียงบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ให้รู้จักกว้างขวาง

Research Title	The Study of The Ways for Preservation and Inheritance Local Wisdom in Performing ArtsCase Stud : SrpayyaChant in Northeastern Dialectof Buengkrajab Wichiaenburi Petchaboon
Author	Tunyaporn Mabuab
Faculty	Art and Cultural Office
Institute	Pibulsongkram Rajabhat University
Year	2017
Keywords	Preservation, inherit, Arts performance, Sorapanya

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the context and problems in preservation and inheritance of local wisdoms on performing arts of Sorapanya chant into Northeastern dialect, 2) to study the ways in preservation and inheritance of local wisdoms on performing arts of Sorapanya chant into Northeastern dialect. The findings found that the singing group of Sorapanya chant into Northeastern dialect was from Northeastern Thailand. The ones who can sing and compose the poems currently are elderly people and seem to be declining as well as the ones who have been transferred have to be able to speak Northeastern language and study the basic education designated by the schools; therefore, they do not have enough time to study the singing of Sorapanya chant. The ways of preservation and inheritance of Sorapanya into Northeastern dialect should start with teacher's awareness instilling, personnel and students' to preserve and inherit it. They have to realize the impact of losing the local wisdoms on Arts performing, the application of poems, and Sorapanya chant into Northeastern dialect. The manual for the Sorapanya chant into Northeastern dialect should be made for the schools' activities or include it into the syllabi of social study, religion and culture by the Buengkrajab Subb-district local administration. In addition the official units should organize the contest venue regularly, besides the chance of national and international publications should be disseminated the Sorapanya chant into Northeastern dialect of Buengkrajab Sub-district, Wichienburi District, Phetchabun Province widely well known.

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อันเกิดจากองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกระจับ โรงเรียนในเขตตำบลบึงกระจับ กลุ่มผู้ช่วยทำงานองสรภัญญะเป็นภาษาอีสาน และประชาชนในเขตตำบลบึงกระจับ อำเภอเวียงบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ให้ความช่วยเหลือ จนทำให้เกิดประโยชน์ต่อตัวนักวิจัยเอง ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ บุชบา หินเธาว์ ที่ปรึกษาในการให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ เสนอแนะเรื่อยมา และขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้

ธัญญพร มาบวบ
ธันวาคม 2560

คำนำ

การขับร้องทำนองสรภัญญะในภาคอีสานเกิดขึ้นเมื่อวัฒนธรรมส่วนกลางได้กระจายมาสู่อีสาน สมัยรัชกาลที่ 4 แต่เหตุที่มาเจริญรุ่งเรืองในภาคอีสาน เพราะชาวอีสานมีกิจกรรมทางพุทธศาสนาตลอดปี เดิมทีการขับร้องทำนองสรภัญญะจะสวดโดยพระสงฆ์หรืออุบาสก อุบาสิกา ที่อ่านภาษาบาลีได้คล่องแคล่ว เพราะตั้งเดิมนั้นบทสวดเป็นภาษาบาลี และเนื้อหาจะเกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยตรง ต่อมาเมื่อมีการนำมาแต่ง บทสวดใหม่เป็นภาษาไทยจึงมีทำนองต่างๆ มากขึ้น ส่วนเนื้อหายังคงเน้นเนื้อหาเรื่องราวทางพุทธศาสนา เช่น นิทานชาดก นิทานสอนใจ สอนเรื่องบาปบุญคุณโทษ และศีลธรรม ซึ่งมีโอกาสในการขับร้องทำนอง สรภัญญะในงานศพ งานบุญกฐิน ผ้าป่า งานชุมนุมการกุศลระหว่างเข้าพรรษา ในวันธรรมสวนะหรืองานบุญ ประจำปีของหมู่บ้าน และยังจัดงานประกวดประชันอยู่มิได้ขาด (มโนรส จันทรพิทักษ์. 2550)

ตำบลบึงกระจับ อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดนครราชสีมา มีกลุ่มผู้ขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษา อีสาน อยู่ 2 หมู่บ้าน คือบ้านบึงกระจับ และบ้านเกาะบอระเพ็ด ซึ่งย้ายถิ่นมาจากภาคอีสาน เช่น จังหวัด มหาสารคาม จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น มารวมตัวกันตั้งถิ่นฐานทำมาหากินจนเกิดเป็นหมู่บ้าน แต่สิ่งที่ประชากรกลุ่มนี้ไม่ทิ้งความเป็นอีสานนอกจากภาษาที่ใช้อยู่ปัจจุบันแล้วยังมี วัฒนธรรมการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสาน จึงคิดรวมกลุ่มขับร้องทำนองสรภัญญะในช่วงทำบุญที่ วัด เนื้อหายังคงเน้นเนื้อหาเรื่องราวทางพุทธศาสนาที่เอามาจากหนังสือ ตำราต่างๆ ปรับคำให้อ่านง่าย รูปแบบการขับร้องไม่ซับซ้อน จากกลุ่มเล็กก็ขยายเป็นกลุ่มที่ใหญ่ขึ้น ผู้นำในการขับร้องยังคงมีจำนวนน้อย ปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกระจับ เข้ามาสนับสนุนการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสาน จึงมีการจัดประกวดปีละครั้งช่วงเข้าพรรษา ถึงออกพรรษา แต่ก็ยังขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ และการสืบทอดการขับร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสานอย่างต่อเนื่อง

ธัญญาพร มาบวบ

ธันวาคม 2560

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
คำนำ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
1 บทนำ	1
ความเป็นมาหลักการและเหตุผล.....	1
วัตถุประสงค์และเป้าหมาย	2
กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	2
สมมติฐานของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดของโครงการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
2 ทบทวนวรรณกรรม	4
บริบทของพื้นที่ ตำบลบึงกระจับ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์....	4
ทฤษฎีการสื่อสาร	8
ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	10
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	11
การขั้บร่องสรภัญญะ.....	12
บทร้องของสรภัญญ์อีสานด้วยฉันทลักษณ์.....	14
ทำนองสรภัญญ์อีสานด้วยสังคีตลักษณ์.....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	16

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีการดำเนินงานวิจัย.....	20
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	20
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	20
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
	พื้นที่ดำเนินงาน	23
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
4	ผลการวิจัย.....	27
	ผลการวิจัย	27
5	สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	35
	สรุปผลการวิจัย.....	35
	อภิปรายผลการวิจัย.....	35
	ข้อเสนอแนะ.....	40
	บรรณานุกรม.....	42
	ภาคผนวก.....	44
	ภาคผนวก ก	45
	ภาคผนวก ข	47
	ภาคผนวก ค	53
	ภาคผนวก ง	83
	ประวัติผู้วิจัย.....	85

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงที่ตั้งของหมู่บ้านในเขตตำบลบึงกระจับ	6
2 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรของตำบลบึงกระจับ.....	7
3 แสดงการเกษตร.....	7
4 แสดงแผนการดำเนินงาน.....	23
5 แสดงแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย.....	23
6 แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามเพศ.....	29
7 แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกอายุ.....	30
8 แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามการศึกษา.....	30
9 แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามอาชีพ.....	31
10 แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามรายได้.....	31
11 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการร่วมในการตัดสินใจ.....	32
12 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ.....	33
13 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์.....	34
14 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการขบร้องทำนองสรภัญญะเป็นภาษาอีสาน.....	35
15 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	36

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดของโครงการวิจัย.....	3
2 แผนที่ตั้งของหมู่บ้านตำบลบึงประจักษ์ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัด เพชรบูรณ์.....	5
3 โครงสร้างการบริหารจัดการ.....	46
4 ภาพถ่ายกิจกรรม.....	84

